

SEBASTIAN I. BURDUJA

**PLANUL PENTRU
ROMÂNIA**

**7 REVOLUȚII INTELECTUALE
PENTRU O ȚARĂ ÎN CARE
VREM SĂ RĂMÂNEM**

LITERA

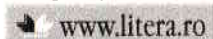
București
2020

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 90; 031 425 16 19; 0752 548 372
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

Planul pentru România.

7 revoluții intelectuale pentru o țară

în care vrem să rămânem

Sebastian I. Burduja

Copyright © 2020 Grup Media Litera

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Corector: Olimpia Băloi

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Laurenția Carip

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BURDUJA, SEBASTIAN I.

Planul pentru România. 7 revoluții intelectuale pentru o țară în care
vrem să rămânem / Sebastian I. Burduja – București: Litera, 2020

ISBN 978-606-33-6731-1

I. Sebastian I. Burduja

821.111

Cuprins

Argument.....	9
Introducere.....	15
1. Revoluția întoarcerii acasă.....	27
Cifrele care ne dor.....	28
Blestemul și șansa (auto)exilului nostru	31
De ce #diasporaacasă.....	35
SMART Diaspora	38
Împreună aprindem lumina.....	44
2. Revoluția liderilor	47
Ce este un lider.....	49
Leadership în politică	61
Leadership în vremuri de criză	65
3. Revoluția cetățenilor.....	71
Cine e de vină?	74
Deșteptarea	77
Fenomenul 10 august	80
Să iubim politica, dacă iubim România	84
4. Revoluția democrației.....	89
Democrația românească în context global	91
Mulțumim, Europa!	95
Elefantul democrației noastre:	
reformarea partidelor	99
Democrația pe bune cere o școală pe bune.....	104

Tehnologie pentru democrație.....	118
5. Revoluția deschiderii	121
Punte între America și Europa	127
Cum am fi arătat fără NATO	131
Aproape totul nou pe frontul de est	134
Lideri pentru Europa 4.0	138
De partea bună a istoriei	146
6. Revoluția dezvoltării	148
Modele de dezvoltare.....	150
Viitorul orașelor, orașele viitorului.....	156
Regionalizare și descentralizare.....	161
Investiții, investiții, investiții	166
Care sunt soluțiile?	170
7. Revoluția speranței	176
Maladia scepticismului cronic și remediile ei	177
Asumarea trecutului în prezent	183
Sindromul AFFPF și antidotul Simona	187
Hai că se poate, România!	190
Speranța ca alegere	193
8. Planul pentru România.....	195
Temelia	196
Care (mai) este rolul statului în economie?.....	199
Pilonul 1: România inovatoare.....	203
Pilonul 2: România conectată	214
Pilonul 3: România verde	224
Pilonul 4: România sigură	236
Epilog.....	250
Mulțumiri	254

*Fetei noastre, Joann Ioana Maria,
cu infinită dragoste și nesfârșită recunoștință
pentru că m-a învățat, de dincoace și de dincolo de stele,
că viața este despre strădania de a fi bun ca un înger,
răbdător ca un apostol,
curajos ca un copil,
tare ca o stâncă.*

Spre Golgota pe care Dumnezeu ne-a dat-o îmi răsună permanent, ca un ecou, cuvintele lui Nicolae Iorga: „Înțelepciunea vieții e simplă: Fă ca pe unde ai trecut tu să fie mai bine decât înainte“. Acesta este crezul meu. Atât de simplu și de frumos este adevărul.

Înainte, împreună.

CAPITOLUL 1

REVOLUȚIA ÎNTOARCERII ACASĂ

*Și chiar de nu voi fi un far, ci o candelă, ajunge.
Și chiar de nu voi fi nici candelă, tot ajunge,
fiindcă m-am străduit să aprind lumina.*

Nicolae Titulescu

Pe 5 ianuarie 2016 m-am întors acasă. Am stat aproape 12 ani în Statele Unite ale Americii, am studiat acolo și mi-am întemeiat o familie. Aveam un job bun și o viață confortabilă. Dar aveam și un mare regret: nu eram acasă. Am convins-o pe soția mea, americană get-beget, am lăsat totul peste ocean și am revenit.

Nu cred că a trecut zi lăsată de Dumnezeu să nu auzim replici de genul: „ce căutați aici?“, „de ce v-ați întors?“; „sunteți nebuni“. Răspunsul meu e unul singur. Da, suntem nebuni. Nebuni de România. În căutare de alți nebuni de România.

Am auzit și altele: „ești fraier, mare fraier“, „ești înăpoi, la propriu și la figurat“, „ești hoț, ai venit aici să furi și tu“, „ești naiv și idealist“, „ce să cauți tu aici, n-avem nevoie de tine“. Le-am ignorat și-am mers înainte. Dar, ca în

Procesul lui Kafka, apare din când în când întrebarea: pe bune acum, oare nu cumva am făcut greșeala vieții mele?

Și-apoi îmi amintesc de ce am venit. Îmi aduc aminte constant de cel care a fost, este și va fi mereu bunicul meu, preot Ioan Pricop. Ultimele cuvinte pe care mi le-a spus pe patul de moarte, testamentul lui, au fost acestea: „În viață să nu faci ce poți, în viață să faci ce trebuie“. Era răspunsul lui, simplu și fără ocolișuri, la toate îndoielile și scuzele mele legate de venirea acasă. N-am mai apucat să-mi iau rămas bun, dar după trei ani de când l-am văzut ultima oară am făcut ceea ce am simțit că trebuie să fac și-am revenit acasă. Iar gândul ăsta mă face să rămân, mai ales acum.

Cred în revoluția întoarcerii acasă. Nu pentru că ar fi simplu, ci pentru că este ceea ce trebuie să se întâmple pentru ca această țară să se ridice. Și nu ar fi prima dată. România modernă s-a născut odată cu generația pașoptistă – tineri și foarte tineri care au plecat în străinătate, au studiat și muncit acolo și s-au întors apoi acasă, luptând și reușind să facă o țară. La o altă scară, istoria s-a repetat în 2014 cu #diasporavotează, dar mai ales pe 10 august 2018 și apoi pe 26 mai 2019, la alegerile prezidențiale. Diaspora a schimbat cursul istoriei României și l-a schimbat în bine, fără doar și poate. E timpul pentru #diasporaacasă. Definitiv.

Cifrele care ne dor

Trei din zece români apti de muncă lucrează în străinătate. 250 000 de copii cresc singuri acasă, în România, numărând zilele până când își vor revedea părinții plecați la muncă. Serile pun capul pe o pernă udă de lacrimi, iar copilăria lor trece prea repede, o zbatere între „vin mama și

tata“ și „iar pleacă mama și tata“. Undeva, în alt colț de lume, părinții lor plâng și ei de dorul celor care cresc fără ei. Doar în 2018 au emigrat aproape 203 000 de români. Record absolut. Aproape 6 milioane de români au plecat, în ultimele trei decenii, din România.

În 2018, creșterea ritmului migrației ne plasa pe locul al doilea din lume după Siria. Un raport OCDE din luna iulie 2019 ne spunea că diaspora românească este a cincea cea mai mare din lume. Ne-au plecat tinerii, forța de muncă, oamenii curajoși, antreprenorii. Au lăsat în urma lor sate și orașe pustii, îmbătrânite, copii singuri acasă. Ce poate fi mai greu decât să-ți rupi rădăcinile, să-ți spargi familia, să-ți lași în urmă casa și tot ce ai mai scump? Își dă cineva cu adevărat seama ce sacrificiu suprem fac acești oameni? Și-a pus cineva problema că trebuie să le fi ajuns cuțitul la os, ba chiar să fi trecut prin os, dacă au ajuns să plece din propria lor țară?

După 1990, noi, românii, am fost refugiați politici. Plecam ca să uităm și să scăpăm de mineriade și de „democrația originală“ a lui Ion Iliescu. Apoi, spre anul 2000, am devenit refugiați economici. Diferențele tot mai mari dintre standardele de viață dintre noi și vest-europeni ne-au făcut să alegem calea exilului.

Românii pleacă din țară în căutarea normalului, nu a excepționalului. Pentru că în România lucrurile anormale au fost ani la rândul, din păcate, „normalitatea“ noastră cotidiană: legi modificate de indivizii pe care legea ar trebui să-i pedepsească, amenzi date pentru scandări unei persoane surdo-mute, morți care votează precum viii în Teleorman și vii care sunt declarați morți și nu pot să-și recapete dreptul de a trăi în instanță, precum în județul Vaslui.

Dezastrul comunist și cel postcomunist au avut o cauză poate insuficient discutată. Dictatura instaurată cu tãncurile rusești a însemnat o lichidare a elitelor: de la marii savanți, artiști sau oameni de cultura ai vremii și până la capii Bisericii, de la adevărații oameni de stat care au făcut Marea Unire și până la țărani frunțași din fiecare sat, comunismul a însemnat anihilarea a tot ce avea mai bun atunci societatea românească și toți cei cu „origini nesănătoase”.

Acum, ne aflăm în fața aceluiași pericol, pentru că cei care pleacă sunt românii curajoși și gospodari. Pleacă olimpicii, medicii, profesorii, informaticienii, managerii, dar și cei mai buni meseriași, zidari, mecanici, bucătari sau marinari. Fără ei, ne învârtim în același cerc vicios. Resemnații și complicități hoților rămân aici și, mai important, votează. Disciplinat și sigur. Ei sunt la fel de mulți, în timp ce noi parcă suntem din ce în ce mai puțini.

România este în cumpănă. De aceea e nevoie acum să facem nu ceea ce putem, ci ceea ce trebuie, fiecare dintre noi. Nu, soluția nu este să plecăm. Soluția este să rămânem sau, dacă am plecat deja, să ne întoarcem aici, acasă.

Faceți abstracție de deziluzii și dezamăgiri, pentru o clipă. Ce vedeți în jur? Eu unul văd o țară cu un potențial extraordinar, cu oameni și companii care fac performanța la cel mai înalt nivel mondial, atunci când sunt lăsați. Un exemplu concret: primul unicorn românesc, UiPath, un start-up evaluat la 1,1 miliarde dolari. Un altul: o companie românească, Qualitance, fondată de doi foști olimpici și transformată în lider în inovare la nivel global. Și dacă nu ne place ce arată românii despre România, poate ascultăm ce spun investitorii străini care au venit aici.

Mai e ceva: de fiecare dată când ne plângem că aici totul e pierdut, le facem un serviciu celor care au tot interesul să ne arunce peste granițe cât mai repede. Nimic nu

e pierdut în România. Din contră, acum se joacă totul. Și da, poți avea succes și aici, prin muncă și merit (sunt nenumărate exemple, dincolo de cele de mai sus).

România nu este încă pierdută, dar va fi, dacă o abandonăm. Suntem oameni liberi. Putem să plecăm oricând. Dar există și o altă cale, mai grea dar mai dreaptă: să rămânem sau să ne întoarcem acasă. De ce? Uite-așa, pentru că (și noi) putem. Putem să facem ceea ce trebuie.

Blestemul și șansa (auto)exilului nostru

Exilul forțat al celor 3 milioane de români despre care nu vorbește aproape nimeni este un blestem pentru România, care pare condamnată să-și alunge premianții. Dar tocmai acest exil se poate dovedi o șansă pentru țara asta, atât pentru cei forțați s-o părăsească, dar și pentru cei care, nefiind cu nimic mai prejos, au stat și au rezistat aici, acasă.

Să facem un arc peste timp, în context. Ceea ce astăzi poate fi numită cea mai mare campanie de lobby românesc, Unirea Principatelor, a fost un act istoric și curajos împlinit de elita vremii. Portretele protagoniștilor de atunci sunt fascinante. Erau, în general, fii de boieri mijlocii și avuseseră șansa să studieze în Vest și să se conecteze la „ideile înnoitoare”. Revenind acasă, au condus și participat la Revoluția de la 1848. În medie, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, C.A. Rosetti sau Vasile Alecsandri aveau în jur de 30 de ani la momentul în care deveneau liderii mișcării pașoptiste. După cum se știe, Revoluția lor a fost înăbușită prin forță mai întâi în Moldova, apoi în Țara Românească și, în final, în Transilvania, iar ei au fost exilați și ținuti departe de țară timp de 53 de ani, cumulat. Un eșec total, cel puțin în aparență și pe termen scurt.

Aceasta a devenit, paradoxal, marea șansă a României. Școliți în marile capitale europene, aveau relații, cunoștințe și stăpâneau bine multiple limbi străine. Doar așa au putut promova eficient cauza românească la cancelariile străine, timp de 10 ani. Apoi, când contextul istoric a devenit favorabil, au acționat. Rețeta succesului *made in Romania* din 1859 a avut trei ingrediente: perseverență, curaj și o doză optimă de idealism.

S-a vorbit mult despre momentul alegerii lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor în ambele țări românești. Istoricii, în mare parte, sunt în consens: gestul dublei alegeri a fost o politică de punere a Europei în fața faptului împlinit. Această formulare se poate dovedi înșelătoare, însă, trimițând la o eventuală „spontaneitate” politică, o „inspirație de moment” menită să nu lase timp de reacție Marilor Puteri. În fapt, a fost și nu prea a fost așa. Timp de un deceniu, eforturile diasporei noastre exilate au creat premisele unui context internațional favorabil cauzei românești, câștigând prin munca de convingere (epistole, articole, manifeste) aliați puternici în rândul statelor occidentale. A fost, mai degrabă decât politica faptului împlinit, politica faptului bine pregătit.

Totodată, succesul din 1859 demonstrează și performanța de ordin diplomatic și capacitatea de înțelegere a geopoliticii vremii de care dădeau dovadă tinerii pașoptiști exilați, încă o consecință a alesei lor instruirii, precum și a perseverenței lor, în ciuda înăbușirii Revoluției de la 1848. O lecție conexă importantă este cea a răbdării: marile victorii politice nu se obțin de pe azi pe mâine, ci se pregătesc cu decenii înainte. Un proiect de țară se adresează în primul rând generațiilor viitoare.

Revenind în zilele noastre, am asistat, timp de 30 de ani, la o nouă revoluție ratată: Revoluția din decembrie 1989.

Este un dublu eșec: pe de-o parte, sistemul administrativ învechit, centralist și suprabirocratizat și menținerea în funcții de conducere a foștilor nomenclaturiști dovedește o rupere incompletă de comunism, iar pe de altă parte vorbim despre un eșec al integrării europene. Sau, cel puțin, de o integrare de facto încă incompletă – *work in progress*.

Una dintre cele mai grave consecințe ale Revoluției de la 1989 este perpetuarea unei practici criminale a fostului regim comunist: distrugerea elitelor. Elita românească s-a pierdut de aproape 70 de ani și se pierde în continuare. Și de această dată, la fel că în 1848, vorbim despre un exil forțat. Desigur, diferența este că acum cauza exodului nu este o decizie vindicativă a puterii politice, ci din contră, pasivitatea, hoția și incompetența decidenților politici.

Este un exil autoimpus, născut din frustrările lipsei de oportunități într-un stat român condus adesea de analfați funcțional, slugi de baroni locali sau habarniști servili față de un tătuc sau altul. Așa am ajuns să avem a doua cea mai mare creștere a emigrației la nivel mondial, după Siria.

Această elită exilată nu este însă ruptă și nici dezinteresată de România. Momentul alegerilor din 2014 este cea mai bună dovadă în acest sens. Românii autoexilați pot influența traiectoria României de aici, ba chiar în mod decisiv și nu doar în plan politic, ci și în plan economic. Și asta pentru că românii de peste hotare au acces la cea mai importantă „monedă” din lume.

Cunoașterea este „moneda” cu cea mai mare apreciere din lume. Buckminster Fuller a inventat conceptul de „curbă a cunoașterii”: acesta a observat că în 1900 volumul cunoașterii omenirii se dubla o dată la un secol, apoi, până la finalul celui de-al Doilea Război Mondial, o dată la 25 de ani, iar acum acest lucru se întâmplă o dată la

12 luni. Până în 2025, totalitatea cunoștințelor noastre se va dubla în doar 12 ore. Această creștere exponențială înseamnă oportunități disruptive fără precedent, specifice celei de-a patra revoluții tehnologice, cu tot cu noi tehnologii precum inteligența artificială, *blockchain*, 3D printing, energii regenerabile, mașini autonome etc.

Ce înseamnă toate acestea pentru România? Posibilitatea de a face un mare salt în dezvoltare – *leapfrogging* – prin adoptarea celor mai noi tehnologii și tehnici din Occident, acolo unde se generează cea mai mare parte din această cunoaștere de ultimă generație. Desigur, nu e vorba aici de importul unor forme fără fond, ci de adaptarea celor mai bune soluții la contextul românesc. În acest efort, românii autoexilați trebuie să facă echipă cu românii care au rămas aici și rezistă încă pe frontul românesc. Nu există două Românii, ci una singură.

În 1859, s-au pus bazele României moderne 1.0, la un deceniu după o revoluție eșuată. Acum, la mai bine de trei decenii de la o altă revoluție eșuată, este momentul să punem bazele României moderne 4.0. Atunci, diaspora românească, prin tinerii ei străluciți care au făcut cinste țării în marile capitale europene, a jucat un rol determinant. Acum, românii din afara granițelor, tineri și mai puțin tineri, pot și trebuie să o facă din nou. România trebuie cu orice preț să-și valorifice cea mai importantă resursă pe care o are: oamenii. O țară este suma oamenilor ei, de acasă și de peste tot din lume.

Ce trebuie să se întâmple pentru ca România 4.0 să devină realitate? E simplu: România trebuie să aibă oameni potriviți la locul potrivit. Cei mai buni dintre cei mai buni, formați atât în țară, cât și în străinătate, trebuie să fie, în cel mai scurt timp, în poziții din care să poată mișca lucrurile înainte pentru România: atât în funcții publice,

având putere de decizie, cât și la conducerea institutelor de specialitate, transferând *know-how*-ul dobândit în marile centre de inovare sau academice ale lumii. Este nevoie de liderii care să-i aducă împreună, exact cum făceau tinerii pașoptiști acum peste 150 de ani, de pașoptiști 4.0 care să aplice rețeta înaintașilor lor: perseverență, curaj și o doză optimă de idealism. România 4.0 va fi a lor.

De ce #diasporaacasă

Atunci când a fost anunțat protestul românilor din diaspora, am făcut un apel public și i-am încurajat pe românii din străinătate să vină pe 10 august acasă și să aprindă lumina într-o țară amenințată tot mai mult de întuneric în ultimul an și jumătate:

„9 români pe oră. 200 de români în fiecare zi. 80 000 de români pe an... pleacă din țară. Și eu am stat 12 ani în Statele Unite. Am avut șansa să termin universitățile Stanford și apoi Harvard, am avut șansa să lucrez patru ani la Banca Mondială, la Washington. Dar în tot acel timp mi-am dorit să revin acasă.”

Așa am început un clip video pe care l-am filmat în terminalul Plecări al Aeroportului Otopeni. În câteva zile, a fost vizualizat de aproape 800 000 de oameni. În câteva luni a ajuns în mod organic la peste 2,5 milioane de vizualizări. Apelul era clar și răspicat: România are nevoie de #diasporaacasă, acum mai mult ca oricând. A urmat o perioadă de mobilizare incredibilă. Am primit sute de poze cu bilete de avion cumpărate de românii din diaspora pentru 10 august. Poze cu români pe șantierele Europei, ținând în mâini pancarte prin care anunțau că vin acasă. Clipuri cu familii de români de peste tot din lume, care